

ZDRAVNIŠKO POROČILO O UMRLI OSEBI (NIJZ 46)

Kontaktne podatke

Nacionalni inštitut za javno zdravje
Trubarjeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenija
G. Miloš Kravanja, milos.kravanja@nijz.si

Pravna podlaga za zbiranje podatkov:

Zakon o zbirkah podatkov s področja zdravstvenega varstva (Uradni list RS, št. [65/00](#) in [47/15](#)), oznaka NIJZ 46, ZVOP (Uradni list RS 59/1999) s popravki in dopolnitvami, Pravilnik o pogojih in načinu opravljanja mrliško pregledne službe s Strokovnimi navodili za opravljanje mrliškega pregleda (Uradni list RS št. 56/1993), Zakon o CRP (Uradni list RS št. 1/1999), Zakon o državni statistiki ZDSt (Uradni list RS, št. 45/95 in 9/2001), Uredba (ES) št. 1338/2008 Evropskega parlamenta in sveta z dne 16. decembra 2008 o statističnih podatkih Skupnosti v zvezi z javnim zdravjem ter zdravjem in varnostjo pri delu, Uredba Komisije (EU) št. 328/2011 z dne 5. aprila 2011 o izvajanju Uredbe (ES) št. 1338/2008 Evropskega parlamenta in Sveta o statističnih podatkih Skupnosti v zvezi z javnim zdravjem ter zdravjem in varnostjo pri delu glede statistike vzrokov smrti.

Namen zbirke podatkov

Preprečevanje prezgodnje umrljivosti

Kratek opis zbirke podatkov

Zbirka podatkov o umrlih osebah (Zdravniško poročilo o umrli osebi, NIJZ 46) predstavlja glavni vir podatkov o umrljivosti prebivalstva in zajema podatke o vseh prebivalcih Slovenije, ki so v referenčnem letu umrli na ozemlju Slovenije ali v tujini. Osnovni namen zbirke je preprečevanje prezgodnje umrljivosti. Podatki o vzrokih smrti pa predstavljajo tudi pomemben vir informacij za spremljanje, načrtovanje, vodenje in razvijanje zdravstvene dejavnosti, za ocenjevanje zdravstvenega stanja prebivalstva, poleg tega pa so tudi osnova za poročanje in za mednarodne primerjave v okviru obveznosti do Evropske unije, Svetovne zdravstvene organizacije in drugih.

Zbirka podatkov o umrlih osebah vsebuje osnovne osebne podatke o umrli osebi, in sicer ime, priimek, datum rojstva, datum smrti, podatke o prebivališču umrlega, njegovem zakonskem stanu, ter mestu smrti, pa tudi podatke o vseh okoliščinah in vzrokih smrti. Zbirka predstavlja standardiziran način zbiranja podatkov, ki se v daljšem časovnem obdobju ni pomembno spreminjal. Glavne spremembe vsebine so se zgodile v beleženju in kodiranju osnovnega vzroka smrti, ki sta sledila razvoju Mednarodne klasifikacije bolezni (MKB) z vsemi priporočili in napotki za kodiranje.

Zbirka se vsebinsko dopolnjuje še s podatki iz sekundarnih virov, in sicer Centralnega registra prebivalstva, Registra raka, Registra tuberkuloze, Prijav poškodb pri delu, Evidence nalezljivih bolezni, ter podatkovnih zbirk Statističnega urada RS.

Kratka zgodovina zbirke podatkov

Utemeljitev zbirke (časovni pregled):

- Odlok(i) o programu statističnih raziskovanj, pomembnih za republiko (za vsa leta do leta 1991) in t.i. Zvezni odlok(i)
- Nacionalni program(i) statističnih raziskovanj (od leta 1992 dalje)
- Zakon o zbirkah podatkov s področja zdravstvenega varstva (UL65/2000) – ZZPPZ

Do leta 2000 so podatke zbirali na Statističnem uradu RS, od leta 2000 pa podatke zbiramo na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje. Podatke pridobivamo z Upravnih enot, ki nam redno pošiljajo »Prijave smrti«, h katerim so pripeti obrazci »Zdravniško potrdilo o smrti in poročilo o vzroku smrti« (ZPOR), ki ga na terenu izpolni zdravnik - mrliški oglednik. Tako pridobljeni podatki nam služijo za ugotavljanje osnovnega vzroka smrti.

Prvo popolno tablico umrljivosti za prebivalstvo Slovenije je izdelal dr. Ivo Lah za leta 1931 - 1933, naslednjo pa dr. Marijan Blejec za leta 1948 - 1952. Od leta 1960 je popolne tablice umrljivosti za Jugoslavijo ter republike in pokrajini izdeloval Zvezni zavod za statistiko in sicer vsakih 10 let - zadnja izdaja se nanaša na leta 1980-1982. Za ista leta jo je za Slovenijo prvič izdelal Statistični urad RS in jo objavil v publikaciji *Tablice umrljivosti prebivalstva Slovenije*, Ljubljana 1987.

Poročevalci, njihove obveznosti, zaščita podatkov

Poročevalci so mrliški pregledniki, ki morajo biti zdravniki, ki preko administrativne prijave smrti (Obrazec Prijava smrti, ki ga izpolni matična služba na Upravni enoti po prejemu ZPOR) in na obrazcu Zdravniško potrdilo o smrti in poročilo o vzroku smrti posredujejo vse informacije, ki so potrebne za popolno prijavo smrti (administrativno prijavo v CRP in posredovanje vzrokov smrti v zdravstveno statistiko na NIJZ). Obveznosti poročevalcev ureja predpis in sicer *Pravilnik o pogojih in načinu opravljanja mrliško pregledne službe s Strokovnimi navodili za opravljanje mrliškega pregleda* (UL 56/1993).

Zaščita podatkov pa sledi zahtevam Zakona o varovanju osebnih podatkov (ZVOP (UL 59/1999) s popravki in dopolnitvami)).

Metodološke osnove raziskovanja

Ciljna populacija: Vsi umrli na teritoriju Republike Slovenije ter umrli s statusom prebivališča v Sloveniji, za katere nam smrt sporočajo druge države (država smrti).

Enota poročanja: Matične službe na Upravnih enotah Republike Slovenije

Enota opazovanja: Vsi umrli s statusom prebivališča v Republiki Sloveniji glede na zadnjo definicijo stalnega prebivalstva.

Referenčno obdobje: 1 leto (1.1. – 31.12. tekočega leta)

Definicije

Glede prebivališča, mesta smrti ter ostalih generalij (ime, priimek, datum rojstva, spol, zakonski stan) se podatki o vzrokih smrti navezujejo na uradne podatke, ki so o umrlih v Centralnem registru prebivalstva in se glede teritorialnih enot navezujejo na uradne šifrante (ulica, naselje, občina, upravna enota, statistična regija, kohezijska regija).

Za ostale podatke (mesto smrti, zdravljen, kdo je dal podatke) je vir obrazec Zdravniško potrdilo o smrti in poročilo o vzroku smrti.

Vzroki smrti, ki morajo biti vneseni na poročilo o smrti, so vse bolezni, bolezenska stanja ali poškodbe, ki so povzročili smrt ali so prispevali k smrti, in okoliščine nezgode ali nasilja, ki so povzročile take poškodbe (MKB – 10, 1. knjiga, str. 1237).

Osnovni vzrok smrti je opredeljen kot

- a) bolezen ali poškodba, ki je sprožila bolezenske ali poškodbene dogodke, ki so neposredno privedli do smrti ali
- b) okoliščine nezgode ali nasilja, ki so povzročile usodno poškodbo (MKB - 10, 2. knjiga, str. 32).

Uporabljene kode¹ ²osnovnega vzroka smrti so naslednje

- Ishemična bolezen srca (IBS) MKB10 I20-I25
- Možganska kap (CVI) MKB10 I60-I69
- Rak pljuč (Ca pljuč) MKB10 C33-C34
- Bronhitis, emfizem, astma MKB10 J40-J46
- Ciroza jeter MKB10 K70, K73-K74
- Transport MKB10 V01-V99
- Samomor MKB10 X60-X84
- Poglavja MKB 10 v celoti (Bolezni obtočil, Neoplazme, Zunanji vzroki smrti, Bolezni dihal, Bolezni prebavil)

¹ Pri Standardiziranih stopnjah umrljivosti glej »Dodatna pojasnila«.

² Pri umrlih v povezavi s covid-19 glej »Dodatna pojasnila«.

Osnovni vzrok smrti se kodira iz diagnoz oz. tekstovnih opisov patoloških stanj, ki jih mrliški preglednik izpiše na Zdravniško potrdilo o smrti in poročilo o vzrokih smrti. Na tem potrdilu mrliški preglednik opredeli tudi mehanizem zunanjega delovanja na osnovni vzrok smrti (zdrs - padec, osebno vozilo v drugo osebno vozilo, naključna zastrupitev, namerno obešenje – samomor...itd).

SDR (standardized death rate – standardizirane stopnje umrljivosti) predstavlja metodo direktne standardizacije, kjer se izračun stopenj umrljivosti / 100.000 prebivalcev, razdeljen po 5-letnih starostnih skupinah, umeri s preračunom na standardno populacijo, kar izniči razlike v populaciji glede starosti prebivalstva (starostne piramide) posameznih držav/regij/teritorija. Ta postopek omogoči direktno primerjavo stopenj umrljivosti po posameznih državah, ne glede na razlike v starostni strukturi prebivalstva posamezne države.

Pri izračunu SDR (standardized death rate) se uporablja STARA Evropska standardna populacija Svetovne zdravstvene organizacije (WHO – World Health Organisation); 100.000 prebivalcev, razdeljenih po 5-letnih starostnih skupinah, razen delitve 0-5 let na 0 let, 1-4 let starosti, enotno za oba spola.